

Barbara Jurša Potocco

ORCID: 0000-0003-4813-1491

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju,
Izola, Slovenija

barbara.jursa.potocco@fvz.upr.si

Matej Plevnik

ORCID: 0000-0002-5472-0156

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju,
Izola, Slovenija

matej.plevnik@fvz.upr.si

**Najpogostejši termini s pridevnikom telesni v slovenski
kineziološki terminologiji in njihovi angleški ustrezniki**

DOI: <https://doi.org/10.3986/15.1.06>

Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies 15/2023. 107–129.

ISSN tiskane izdaje: 1408-2616, ISSN spletne izdaje: 1581-127
<https://ojs.zrc-sazu.si/sjsls>

Barbara Jurša Potocco (ORCID: 0000-0003-4813-1491)

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Izola, Slovenija
barbara.jursa.potocco@fvz.upr.si

Matej Plevnik (ORCID: 0000-0002-5472-0156)

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Izola, Slovenija
matej.plevnik@fvz.upr.si

DOI: <https://doi.org/10.3986/15.1.06>

NAJPOGOSTEJŠI TERMINI S PRIDEVNIKOM *TELESNI* V SLOVENSKI KINEZIOLOŠKI TERMINOLOGIJI IN NJIHOVI ANGLEŠKI USTREZNIKI

Prispevek raziskuje zveze pridevnika *telesni* s samostalniki v slovenski terminologiji s področja kineziologije ter primerja njihovo pogostost v strokovni rabi z njihovim pojavljanjem v splošni leksiki spletne slovenščine. Najpogostejše termine, ki jih sestavlja zveza pridevnika *telesni* in samostalnika, smo zajeli iz vzorca povzetkov strokovnih in znanstvenih člankov, objavljenih v zadnjih štirih letih v dveh slovenskih revijah s področja kineziologije. Z vzporejanjem izvornika povzetkov s prevodi smo določili najpogostejše angleške ustreznike terminov, ki jih sestavlja zveza pridevnika *telesni* s samostalnikom, s tem pa smo dobili tudi vpogled v njihove sinonime. Njihovo pogostost v splošni spletni slovenščini smo preučili s pomočjo korpusa slovenskih spletnih besedil *Slovenian Web 2015*.

KLJUČNE BESEDE: kineziologija, terminologija, splošna leksika, korpus slovenskih spletnih besedil, angleški jezik, prevajanje, sinonimi

The paper examines adjective-noun terms with the adjective *telesni* in the Slovenian kinesiological terminology and compares the frequency of their terminological use to their frequency in the general lexis of the web-used Slovenian. The most frequent terms composed of the premodifying adjective *telesni* and a noun have been collected from abstracts of two Slovenian journals in kinesiology that have been published in the last four years. The most frequent English equivalents of the terms containing the adjective *telesni* have been determined through the parallel comparison of the original and the translation of abstracts, which has allowed us to explore the terms' synonyms. Their frequency in the general web-used Slovenian has been established through the corpus-based analysis of Slovenian web texts, using the corpus *Slovenian Web 2015*.

KEYWORDS: kinesiology, terminology, general lexis, corpus of Slovenian web texts, English language, translation, synonyms

1 Uvod

Kineziologija je znanstvena disciplina, katere osrednji predmet preučevanja je gibalna aktivnost človeka, to je hoteno ali zavestno gibanje, ki je posledica krčenja skeletnih mišic in za katero je značilna višja poraba energije kot v mirovanju. Gibalna aktivnost vključuje tudi vsako ukvarjanje s športom (Hoffman 2009). Predstavniki kineziološke stroke na Slovenskem se zavedajo potrebe po nenehni skrbi za strokovni jezik, kar je, denimo, opazno v posebni rubriki, ki jo osrednja slovenska kineziološka revija *Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa* (v nadaljevanju *Šport*) namenja terminološkimi razmislom. Ker je za sodobno terminologijo na vseh področjih značilen vpliv angleškega jezika (N'Ghallchobhair 2010: 13), lahko primerjava angleških in slovenskih terminov, ki naj bi označevali iste pojme, osvetli tudi vprašanja slovenske terminologije s področja kineziologije. Angleščina ima status sodobne *lingue francae* ter kot taka na različnih strokovnih področjih vpliva na posamezne nacionalne terminologije.

Jezikovne skupnosti se pri prenašanju tuje terminologije v svoj jezik poslužujejo različnih strategij, pri čemer navadno najprej posežejo po citiranju (npr. *fitness*), pozneje termin prevzamejo in prilagodijo (*fitnes*), nazadnje pa tvorijo zanj domače termine (*telesna pripravljenost*, *telesna zmogljivost*) (Dobovšek Sethna 2007). Nekateri terminologi menijo, da so mednarodni termini zaželeni, saj olajšujejo mednarodno komunikacijo (Humar 2010: 79), drugi pa zagovarjajo načelo, da ima domači termin vedno prednost pred terminom tujega izvora (Žagar Karer 2018: 238). Pogosto imamo opraviti s terminološkimi dvojnicami, kar je rezultat jezikoslovne politike, ki zahteva oblikovanje nacionalne terminologije (Žele 2010: 130). Naša raziskava izhaja iz teze, da se slovenska kineziološka stroke od prevzetih terminov odmika in namesto teh uveljavlja domače, medtem ko so v splošni rabi ti isti prevzeti termini precej prisotni.

V prispevku se osredotočamo na termine, ki jih sestavljajo zveze pridevnika *telesni* in samostalnika, ob tem pa nas zanimajo tudi njihovi angleški ustrezniki, kot jih navajajo slovenski strokovnjaki, ter primerjava pogostosti teh besednih zvez v slovenski strokovni

in splošni leksiki. Primerjava strokovne rabe jezika s splošno lahko osvetli procese razvijanja jezika stroke. Slednji se v primerjavi s procesi spreminjanja splošne leksike pogosto dogajajo zavestno in so rezultat implicitnega ali eksplicitnega dogovarjanja znotraj zamejenega kroga strokovnjakov (Žagar Karer 2018: 237). V strokovni komunikaciji je zaželeno monosemija, da je sporazumevanje čim bolj nedvoumno in zato učinkovito (Felber 1984), kljub temu načelu pa sinonimi v terminologiji vedno znova nastajajo. Tako je tudi namen pričujočega članka razjasniti nekaj dilem slovenske kineziološke terminologije ter tako prispevati k prečiščenosti slovenskega jezika.

2 METODE

V prvi fazi raziskave smo preučili pridevniško-samostalniške zveze s pridevnikom *telesni* znotraj slovenske kineziološke terminologije ter preverili, kako se posamezni termini, v katerih se ta pridevnik pojavlja, prevajajo v angleščino v slovenskih revijah s področja kineziologije. Naš vzorec za analizo so bili povzetki člankov iz vseh številčk revij *Šport* in *Kinesiologia Slovenica*, ki so izšle med letoma 2019 in 2022, in sicer do 15. septembra 2022. Strokovna revija *Šport* objavlja članke v slovenščini in le njihove povzetke tudi v angleščini, medtem ko so v znanstveni reviji *Kinesiologia Slovenica* članki objavljeni v angleščini, za prevod angleškega izvlečka v slovenščino pa v primeru, ko so avtorji prispevka tujci, predvidoma poskrbi slovensko uredništvo revije. Upoštevali smo vse članke z angleškim in slovenskim povzetkom, ne glede na to, ali so poročali o raziskovalnem delu. Za posamezni termin, ki ga sestavlja zveza pridevnika *telesni* in samostalnika, smo preverili, v koliko člankih se pojavlja in s koliko različnimi angleškimi ustrezniki, nismo pa upoštevali ponovitev istega termina znotraj povzetka, če je bil v celotnem besedilu povzetka prevajan z istim ustreznikom. Pogostost nekega termina je tako merjena v številu različnih ustreznikov, ki jih ima ta znotraj enega samega članka, ter številu člankov, v katerih se pojavi. Številski rezultat ima primerjalno vrednost, ki nam omogoča vpogled v to, kateri termin v zajetem vzorcu besedil prevlada. Za termine z več angleškimi ustrezniki smo preverili, ali se znotraj zajetega vzorca besedil njihovi

ustrezniki pojavljajo še kot ustrezniki katerega drugega slovenskega termina. Hkrati smo angleške ustreznike slovenskih terminov preučili z vzporejanjem definicij izbranih gesel iz slovenskih terminoloških slovarjev s tistimi iz angleških. Z metodo luščenja besednih zvez pa smo s pomočjo orodja *Sketch Engine* <www.sketchengine.eu> preučili tudi frekvenco in tipičnost zaznanih terminov ter njihovih sinonimov znotraj korpusa *Slovenian Web 2015*, v katerem so zbrana slovenska besedila s svetovnega spleta, ki so bila zajeta med marcem in aprilom 2015, in ki obsega 829 milijonov besed. Pogostost pojavljanja termina je bila torej v tej fazi merjena drugače kot v prvi, saj nam je orodje *Sketch Engine* omogočilo vpogled v število vseh njegovih pojavitev znotraj korpusa.

3 TERMINI S PRIDEVNIKOM *TELESNI*

Pridevnik *telesni* se v zabeleženih terminih skoraj brez izjeme prevaja z angleškim pridevnikom *physical*, izjemi sta termina *telesna sestava*, uveljavljen slovenski ustreznik za angleški termin *body composition*, in *telesna masa*, ki ustreza angleškemu terminu *body mass*.

Najpogostejši termini s pridevnikom *telesni* v kineziološki terminologiji so *telesna vadba*, ki se večinoma prekriva z angleškim terminom *physical exercise*, *telesna dejavnost* in *telesna aktivnost*, ki se večinoma prevajata kot *physical activity*, in *telesna pripravljenost*, ki se večinoma prevaja kot *physical fitness*. Kar lahko opazimo, je, da se *telesna vadba* izjemoma prevaja tudi s terminom *physical activity*, *telesna dejavnost* in *telesna aktivnost* pa se izjemoma prevajata tudi s samostalnikom *exercise*. Na podlagi uporabljenih angleških ustreznikov lahko tudi sklepamo, da sta si pojmovno blizu termina *telesna pripravljenost* in *telesna zmogljivost*, saj se oba prevajata tudi kot *physical fitness* ter kot *physical ability*. Da bi bolje razumeli razmerja med temi termini ter jih tudi ločili od sorodnih terminov, si bomo v nadaljevanju ogledali še ostale slovenske ustreznike angleških terminov *physical activity*, *exercise* in *physical fitness*, ki smo jih zasledili v zajetem vzorcu besedil.

Termin	Angleški ustreznik	Število pojavitev
telesna vadba	physical exercise	50
	physical activity	2
	exercise training	1
telesna dejavnost	physical activity	32
	physical exercise	3
telesna pripravljenost	physical fitness	9
	physical condition	3
	physical ability	1
	body shape	1
telesna aktivnost	physical activity	10
	exercise	1
telesna zmogljivost	physical fitness	3
	physical ability	1
	physical function	1
telesna sposobnost	physical ability	4
telesna značilnost	physical characteristic	2
	physical dimension	1
	body measurement	1
telesni razvoj	physical development	3
telesna neaktivnost	physical inactivity	2
telesna sestava	body composition	2
telesno zdravje	physical health	1
telesna masa	body mass	1
telesni napor	physical effort	1
telesna obremenitev	load	1
telesna funkcija	physical function	1
telesna drža	posture	1

TABELA 1: Termini s pridevnikom telesni v strokovni rabi (tj. v vzorcu strokovnih besedil)

3.1 SLOVENSKI USTREZNIKI ANGLEŠKEGA TERMINA *PHYSICAL ACTIVITY*

V slovarju *The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine* je termin *physical activity* definiran kot »vsakršna oblika telesnega gibanja (*body movement*), ki znatno poveča metabolične potrebe organizma«, kar vključuje, denimo, »pripravo na športna tekmovanja in sodelovanje na njih, opravljanje fizično napornih poklicev, opravljanje gospodinjanskega dela in nešportne prostočasne dejavnosti, ki zahtevajo fizični napor«. ¹ V *Dictionary of Sport and Exercise Science* je termin *physical activity* definiran kot »telesna vadba (*exercise*) in splošno gibanje (*general movement*), ki sestavlja posameznikov vsakdan«. V slovarju *A Dictionary of Sports Studies* označuje »rekreacijske in športne prakse posameznikov in skupin«, pri čemer naj bi se pogosto pojavljal kot »sinonim za programe vadbe (*fitness programmes*)«, vendar naj bi bil preveč ohlapen, da bi imel pravo analitično uporabnost. V *Športnem terminološkem slovarju* slovenskega ustreznika tega termina ni mogoče najti.

Slovenski kineziologi so pojem, ki so ga v angleščini označili s terminom *physical activity*, v zajetem vzorcu strokovnih besedil v slovenščini poimenovali s kar dvanajstimi različnimi ustrezniki (TABELA 2). Pri nekaterih gre za podpomenke (denimo *športna dejavnost* in *športna vadba*), v enem primeru pa za nadpomenko (*gibanje*). Kot zdaleč najbolj uveljavljeni slovenski termin za ta pojem izstopa *telesna dejavnost* (32), ki ji sledi *telesna aktivnost* (10), medtem ko sta termina *gibalna dejavnost* (5) in *gibalna aktivnost* (3) precej manj uveljavljena.

	Slovenski ustreznik	Število pojavitev
1.	telesna dejavnost	32
2.	telesna aktivnost	10
3.	gibalna dejavnost	5
4.	gibalna aktivnost	3
5.	športna dejavnost	2
6.	športna vadba	2

¹ Definicije iz angleških terminoloških slovarjev navajamo v prevodu avtorjev prispevka.

7.	telesna vadba	2
8.	gibalne navade	2
9.	gibalna naloga	1
10.	gibalno udejstvovanje	1
11.	gibanje	1
12.	vadba	1

TABELA 2: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical activity* v strokovni rabi

Če primerjamo strokovno in splošno rabo slovenskih ustreznikov za termin *physical activity*, ugotovimo, da v splošni rabi ne prevladuje besedna zveza *telesna dejavnost*, temveč *telesna aktivnost*, se pa *telesna dejavnost* vseeno pojavi kot druga najpogostejša besedna zveza. Tretji najpogostejši ustreznik angleškega termina *physical activity* v splošni rabi ni *gibalna dejavnost*, kot v strokovnem jeziku, temveč *fizična aktivnost*, ki ga v strokovnih besedilih ne zasledimo. Besedna zveza *gibalna dejavnost* se pojavi v korpusu kot četrti najpogostejši ustreznik termina *physical activity*, ki mu, tako kot v strokovni rabi, po pogostosti sledi *gibalna aktivnost*. V splošni rabi se kot najmanj rabljeni sinonim pojavlja še zveza *fizična dejavnost*. V zvezi s pridevnikom *telesni* daje splošna raba torej prednost samostalniku *aktivnost*, ki je tujega izvora, prav tako pa splošna raba vključuje besedne zveze s pridevnikom *fizični*.

	Slovenski ustreznik	Frekvenca	LogDice (tipičnost)
1.	telesna aktivnost	7.089	10,1
2.	telesna dejavnost	3.885	8,7
3.	fizična aktivnost	2.974	9,0
4.	gibalna dejavnost	910	7,1
5.	gibalna aktivnost	542	7,2
6.	fizična dejavnost	239	4,8

TABELA 3: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical activity* v splošni rabi

V povezavi s terminom *physical activity* nas zanima tudi termin *physical inactivity*. Mednarodno združenje za raziskovanje sedečega vedenja The Sedentary Behaviour Research Network (SBRN) definira ta termin kot »nezadostno raven gibalne aktivnosti, ki ne dosega

trenutno veljavnih smernic za gibalno aktivnost« (Tremblay idr. 2017). Slovenski strokovnjaki uporabljajo za termin *physical inactivity* dva ustreznika, in sicer *telesna neaktivnost* (2) in *gibalna neaktivnost* (1), kar je zanimivo glede na to, da za termin *physical activity* najpogosteje uporabljajo ustreznik *telesna dejavnost*. Tudi v splošni rabi *telesna neaktivnost* prevlada kot najpogostejši ustreznik za *physical inactivity*, vendar pa je precej pogost tudi ustreznik *telesna nedejavnost*.

	Slovenski ustreznik	Število pojavitev
1.	telesna neaktivnost	2
2.	gibalna neaktivnost	1

TABELA 4: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical inactivity* v strokovni rabi

	Slovenski ustreznik	Frekvenca	LogDice (tipičnost)
1.	telesna neaktivnost	208	6,0
2.	telesna nedejavnost	187	5,9
3.	gibalna neaktivnost	26	4,4
4.	fizična nedejavnost	6	1,3

TABELA 5: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical inactivity* v splošni rabi

Termin *telesna dejavnost* se pojavlja zgodovinsko pogojeno in ga lahko primerjamo s terminoma *telesna kultura* in *telesna vzgoja*, ki sta povezana z začetki organizirane telesne in športne dejavnosti na Slovenskem in ju poskušajo posamezni strokovnjaki ponovno obuditi (Čuk 2014). S tem namenom je pod Čukovim uredništvom tako nedavno izšel *Slovar telesne kulture* (2021). Njegovi avtorji na spletni strani slovarskega portala *Termania* pojasnjujejo: »*Slovar telesne kulture* je nastal iz potreb slovenskih telesno kulturnih strokovnjakov, zaradi izjemnega vdora tujih izrazov, za katere imamo Slovenci že več kot stoletje uveljavljene izraze.« Želja po negovanju domače terminologije je iz citata razvidna tudi v poimenovanju kineziologov z oznako *telesnokulturni strokovnjaki*.

Avtorji članka kot ustreznik angleškega termina *physical activity* zavoljo večje pojmovne jasnosti predlagamo termin *gibalna aktivnost* ali, alternativno, *gibalna dejavnost*, saj zveza s pridevnikom *gibalni* po našem mnenju veliko bolj nazorno nakaže pomen zavestnega krčenja

skeletne mišice z namenom premikanja telesa oziroma telesnih delov, za kar pri tem pojmu tudi gre. Termin *telesna aktivnost* ali *telesna dejavnost* pa razumemo kot nadpomenko *gibalne aktivnosti* ali *gibalne dejavnosti*, in sicer kot termin, ki se nanaša na kakršnokoli delovanje oziroma gibanje telesa, ki lahko poteka tudi v odsotnosti hotenega gibanja.

3.1.1 TERMIN GIBALNA/ŠPORTNA DEJAVNOST

Kot poseben terminološki problem izpostavljamo termin *gibalna/športna dejavnost*, ki se v našem vzorcu strokovnih besedil sicer pojavlja poredko.

Termin	Angleški ustreznik	Število pojavitev
gibalna/športna dejavnost	physical/sport activity	2
	sports or physical activities	1
	physical and sports activities	1
	physical/sporting activity	1
	physical/motor activities	1
	motor/sports activity	1

TABELA 6: Angleški ustrezniki slovenskega termina *gibalna/športna dejavnost* v strokovni rabi

Kot angleški ustrezniki pridevnikov v tem terminu se pojavljajo različne kombinacije pridevnikov *physical* in *motor*, ki naj bi ustrezale pridevniku *gibalni*, ter *sport* ali *sporting* kot ustreznika za besedo *športni*, le v enem primeru imamo opraviti s kombinacijo pridevnikov *physical* in *motor*.

Termin *gibalna/športna dejavnost* označuje gibalno dejavnost, ki lahko vključuje šport, ni pa to nujno. Šport je sestavljena in strukturirana gibalna aktivnost, ki je navadno nadzirana in katere vodilo je ohranjanje ali razvijanje gibalne učinkovitosti s ciljem doseganja športnega rezultata. Šport je podpomenka gibalne aktivnosti, vendar pa obstaja med nešportno gibalno aktivnostjo in športno aktivnostjo kontinuum, zaradi katerega je težko določiti, na kateri točki postane nek gibalni vzorec, ki se ga posameznik uči (denimo dvokorak), gibalni stereotip (denimo dvokorak z metom na koš), s katerim se

gibalna aktivnost oziroma gibalna naloga prevesi v športno nalogo oziroma postane športna veččina ali element. Sočasna raba obeh pridevnikov je posebno smiselna v primeru besedne zveze *program gibalnih/športnih aktivnosti*, v kolikor ciljno načrtovani, organizirani, izvedeni, analizirani in vrednoteni program gibalnih aktivnosti, kot ga opredeljuje *Zakon o športu* (ZŠpo-1 2017), vključuje izvedbo tako gibalnih kot tudi ožje športnih aktivnosti.

Termin *gibalna/športna dejavnost* je bil v slovensko terminologijo uveden z namenom promocije gibalne aktivnosti kot sestavine zdravega življenjskega sloga med splošnim prebivalstvom (Pišot 2004: 25). Po drugi strani se je raba sestavljenega pridevnika *gibalen/športen* uveljavila tudi kot posledica državne politike financiranja prvenstveno tistih projektov, ki so bili eksplicitno povezani z vsemi pojavnimi oblikami športa kot družbenega pojava in ne zgolj gibalno aktivnostjo, zaradi česar se je s strani stroke tudi nešportne gibalne aktivnosti poskušalo zvesti na športne ali vsaj s športom povezane. Leta 1992 je Odbor za razvoj športa pri Svetu Evrope sprejel *Evropsko listino o športu*, ki jo je leta 1994 ratificirala tudi Vlada Republike Slovenije. Ta listina opredeljuje ključna načela glede splošnega razvoja športa, v njej pa je tudi definicija športa, ki pravi: »Šport pomeni vse oblike telesne dejavnosti, katere namen je s pomočjo občasne ali redne udeležbe izražati ali izboljšati telesno pripravljenost in duševno počutje, ustvarjati družbene odnose ali pridobivati rezultate na tekmovanjih vseh stopenj« (*Evropska listina o športu*).

V korpusu smo preverili pojavljanje terminov *gibalna/športna dejavnost* in *gibalna/športna aktivnost* v splošni rabi, pri tem pa smo upoštevali različne možne zapise z uporabo veznika ali ločila (»in«, »oziroma«, poševnica, vezaj) za priredno povezovanje obeh pridevnikov. Za najpogostejšo različico se je izkazala *gibalna/športna aktivnost* (64), čeprav bi bil z vidika jezikovnega sistema najustreznejši zapis s stičnim vezajem (gl. *Slovenski pravopis*). Pridevnika *gibalen* in *športen*, ki ju priredno povezuje poševnica, se natanko enkrat manj pogosto pojavljata tudi s samostalnikom *dejavnost* (32), kar je druga najpogosteje rabljena različica tega termina. Kot

tretja najpogostejša se pojavlja različica *gibalno/športna aktivnost* (28), torej kombinacija prislova *gibalno* in pridevnika *športen*, med katerima se pojavlja poševnica, verjetno po zgledu najpogostejših različic. Splošna raba torej tudi v zvezi s tem terminom raje posega po samostalniku *aktivnost* kot *dejavnost*, medtem ko strokovna raba v tej zvezi dosledno uporablja samostalnik *dejavnost*.

Besedna zveza	Število pojavitev
gibalna/športna aktivnost	64
gibalna/športna dejavnost	32
gibalno/športna aktivnost	28
gibalna in športna dejavnost	9
gibalna in športna aktivnost	7
športna in gibalna aktivnost	7
gibalno-športna aktivnost	6
gibalno športna aktivnost	6
gibalno športna dejavnost	5
gibalna športna aktivnost	4
športno gibalna dejavnost	4
gibalna oziroma športna dejavnost	3
športno/gibalna aktivnost	3
športna/gibalna dejavnost	3

TABELA 7: Zveza pridevnika športni v kombinaciji s pridevnikom *gibalni* ali prislovom *gibalno* in samostalnikov *dejavnost* in *aktivnost* v splošni rabi

3.2 SLOVENSKI USTREZNIKI ANGLEŠKEGA TERMINA *PHYSICAL FITNESS*

Kot smo ugotavljali že zgoraj, se slovenski termin *telesna pripravljenost* v zajetem vzorcu strokovnih besedil pojavlja večinoma kot ustreznik angleških terminov *physical fitness* (9) in *physical condition* (3). Med angleškimi termini, ki so se pojavljali kot ustreznik termina *telesna pripravljenost*, smo zasledili tudi rabo s strokovnega vidika neprimernih terminov *physical abilities* (1), ki bi ga veljalo sloveniti kot *telesne sposobnosti*, ter *body shape* (1), ki pomensko ustreza *obliki telesa* oziroma *telesni postavi*.

Angleški termin *physical fitness* pa je bil v vzorcu strokovnih besedil slovenjen ne samo kot *telesna pripravljenost*, ampak tudi kot *telesna priprava* in *splošna kondicijska priprava*, medtem ko se je termin *kondicijska priprava* v angleškem prevodu prekrival tudi s terminom *conditioning*. Zasedili smo tudi prevod besedne zveze *physical conditioning activities* z besedno zvezo *aktivnosti za fizično kondicijo*, kar odpira vprašanje o pomenskih razlikah med slovenskimi termini *priprava*, *pripravljenost* in *kondicija* ter njihovim razmerjem do angleških terminov *conditioning*, *condition* in *fitness*. Opozoriti moramo še na primer, ko se kot slovenski ustreznik angleškega samostalnika *fitness*, v zvezi *cardio-vascular fitness*, pojavita tako samostalnika *kondicija* kot *vzdržljivost*.

V zajetem vzorcu strokovnih besedil smo zasledili tudi primere, ko se je angleški termin (*physical*) *fitness* v pomenu telesne pripravljenosti slovenil s sposojenko *fitnes* ali *telesni fitnes*. Angleška besedna zveza *fitness test*, ki se nanaša na preverjanje gibalnih sposobnosti oziroma telesne pripravljenosti, se je tako slovenila kot *fitnes test* in ne kot *gibalni test* ali *gibalni preizkus*, kot bi bilo primerneje (Kristan 2012: 77). Po drugi strani se prevajanje besednih zvez *fitness center* kot *fitnes center*, *fitness ticket* kot *fitnes karta* in *fitness visitors* kot *obiskovalci fitnesa* ne zdi problematično, saj se je prevzeta beseda *fitnes* v tem pomenu v slovenščini uveljavila (Kristan 2012: 71), kot bomo videli spodaj.

Terminološki slovar *The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine* definira termin *physical fitness* kot »zmožnost učinkovitega in uspešnega delovanja ter uživanja prostega časa, zmožnost biti zdrav in odporen na bolezni ter zmožnost obvladovanja izrednih situacij«. Nekatero značilnost tega pojma, denimo telesna sestava, naj bi se nanašale na zdravstveno stanje, druge pa so povezane s posameznimi gibalnimi sposobnostmi, denimo s hitrostjo in ravnotežjem. V *Športnem terminološkem slovarju* ne najdemo ustreznika, ki bi se s tako definiranim pojmom povsem prekrival. Še najbližji termin je *kondicija*, ki pa je definiran veliko ožje, kot »stanje pripravljenosti organizma na napore, zlasti telesne, predvsem glede vzdržljivosti, zmogljivosti« (Kristan 2012: 112). Definicija gesla *fitnes* v istem slovarju se ne ujema z zgornjo definicijo angleškega termina, pač pa je pomen angleškega termina

nakazan v razlagi izvora te tujke v oklepajih: »fitnes (angl. *fit*, pripravljen, sposoben, čil, zdrav; *fitness*, sposobnost, pripravljenost, čilost); prevzeta beseda, ki pomeni: 1. vadba telesa s posebnimi napravami za dvig telesne kondicije: grem na fitnes; 2. vadbeni prostor, opremljen s posebno fitnes opremo za takšno vadbo: grem v fitnes« (Kristan 2012: 71).

V *Terminološki svetovalnici na Terminologišču*, v kateri svetujejo raziskovalci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, je kot slovenski ustreznik za *physical fitness* predlagan termin *telesna pripravljenost* (Atelšek idr. 2017). Slovenski ustrezniki, ki jih strokovnjaki eksplicitno predlagajo za angleški termin *physical fitness*, so sicer, poleg termina *telesna pripravljenost* (Pistotnik idr. 2015: 21), še *kondicijska pripravljenost* (Škof idr. 2019) in *telesna zmogljivost* (*SLOfit* www.slofit.org/slovar), pri čemer je slednji predstavljen s pojasnilom, da termin *telesna pripravljenost* ne upošteva telesne sestave, ki je pomembna značilnost telesne zmogljivosti. Pistotnik in sodelavci odločno zavračajo uporabo termina *kondicija* kot tudi vse izpeljane besedne zveze s pridevnikom *kondicijski*, torej tudi *kondicijsko pripravljenost*; namesto *nabiranja kondicije* predlagajo termin *telesna priprava*, za termin *telesna pripravljenost* pa navajajo kot najbolj točen angleški ustreznik *physical condition* (Pistotnik idr. 2015: 119–120). Podobno neprimeren kot *kondicija* se jim zdi tudi termin *forma* (prav tam 119). Po drugi strani pa *Korpus akademske slovenščine KAS* kaže, da je v stroki *kondicijska priprava* vendarle relativno pogost termin.

Ta termin zasledimo tudi v *Športnem terminološkem slovarju*, in sicer kot sinonim *kondicijske vadbe* in *kondicijskega treninga*. *Kondicijska priprava* je tako definirana kot »posebej načrtovana telesna vadba s povečanim obsegom obremenjevanja organizma, osredotočena na oblikovanje pripravljenosti organizma na napore, zlasti glede vzdržljivosti in zmogljivosti« (Kristan 2012: 112). Navedena definicija ustreza terminu *conditioning*, kot ga definira slovar *The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine*, in sicer v pomenu splošne telesne vadbe, katere cilj je doseganje aerobne pripravljenosti. To potrjuje tudi sorodni termin *conditioning exercise*, ki označuje vadbo za povečevanje kardiovaskularne vzdržljivosti, mišične jakosti in mišične vzdržljivosti. Sicer pa termin *conditioning* označuje tudi

pogojevanje vedenja (»proces treniranja ali spreminjanja vedenja s pomočjo asociacij in ojačevanja«) ter skupek vseh posameznikovih fizioloških, anatomskih in psiholoških prilagoditev na vadbeni program (*training program*). V *Športnem terminološkem slovarju* najdemo tudi geslo *telesna priprava*, ki označuje »pripravo organizma na večje psihofizične napore« (Kristan 2012: 224).

Uveljavljeni termin *telesna pripravljenost* je tudi v splošni rabi najpogostejši ustreznik angleškega termina (*physical*) *fitness* (2.635), ima pa v splošni rabi več sinonimov, ki jih v zajetem vzorcu strokovnih besedil nismo zasledili. Da gre za sinonime, smo ugotavljali s pomočjo spletnega slovarja *Glosbe* <sl.glosbe.com> in večjezične terminološke zbirke *Evroterm* <evroterm.vlada.si/evroterm>. Najpogostejši sinonim termina *telesna pripravljenost* v splošni rabi je *fizična pripravljenost* (1.933), sledita pa *fizična kondicija* (1.171) in *telesna kondicija* (1.127), ki se pojavljata približno enako pogosto. Nekoliko manj pogosto se pojavlja kot ustreznik še *telesna zmogljivost* (815). Posebej smo preverili še pojavljanje terminov *kondicijska priprava* (784) in *kondicijska pripravljenost* (463), saj so nas nanju opozorili strokovnjaki, in ugotovili, da sta ta termina, ki veljata vsaj pri Pistotniku in sodelavcih za strokovno neustrezna (Pistotnik idr. 2015: 119), tudi v splošni rabi med najmanj uporabljanimi.

	Slovenski ustreznik	Število pojavitev
1.	telesna pripravljenost	1
2.	telesna priprava	1
3.	splošna kondicijska priprava	1
4.	fitnes	1
5.	telesni fitnes	1

TABELA 8: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical fitness* v strokovni rabi

Slovenski ustreznik	Frekvenca	LogDice (tipičnost)
telesna pripravljenost	2.635	9,5
fizična pripravljenost	1.933	9,4
fizična kondicija	1.171	8,7

telesna kondicija	1.127	8,3
telesna zmogljivost	815	7,7
fizična priprava	558	7,3
telesna priprava	474	6,8

TABELA 9: Slovenski ustrezniki angleškega termina *physical fitness* v splošni rabi

3.3 SLOVENSKI USTREZNIKI ANGLEŠKEGA TERMINA *EXERCISE*

Angleški termin *exercise* se je pojavil v slovenski strokovni literaturi kot ustreznik termina *napor*, in sicer v kontekstu tehnologije merjenja v fiziologiji športnega napora, v istem izvlečku pa se je pojavil tudi angleški termin *exercise test* kot ustreznik termina *obremenilni test* iz slovenskega izvlečka. Sicer pa se angleški termin *exercise* v zajetem vzorcu strokovnih besedil uporablja kot neštevni in števeni samostalnik in nosi kot tak dva različna pomena: neštevni samostalnik ustreza *vadbi*, števeni pa *vaji*.

3.3.1 ANGLEŠKI USTREZNIKI SLOVENSKEGA TERMINA *VADBA*

Potem ko smo ugotovili, da se *telesna vadba* prevaja skoraj vedno kot *physical exercise*, smo za boljše razumevanje termina preverili še, kako se prevaja samostalnik *vadba* ne glede na to, ali se pojavlja samostojno ali v zvezi s katerim drugim pridevnikom (npr. *športna vadba*). Samostalnik *vadba* se v angleških izvlečkih iz našega vzorca najpogosteje pojavlja skupaj z ustreznikom *exercise* (54), nekoliko manj pogosto se prevaja kot *training* (34), sledijo pa redkeje rabljeni ustrezniki *workout* (7), *practice* ali *practicing* (5) in *physical activity* (5). Samostalnik *practice* in izglagolski samostalnik *practicing*, ki se pojavljata med ustrezniki slovenskega termina *vadba*, se v našem vzorcu strokovnih besedil nanašata na vadbo posameznega športa; besedna zveza *vadba hokeja na ledu* je bila tako prevedena v angleščino kot *practicing ice hockey*. V zvezi z rabo besede *workout* v terminologiji pa iz konteksta težko razberemo razliko z ostalimi angleškimi besedami, ki se jih sloveni kot *vadba*, se pa raba termina sklada z definicijo pomena besede iz enojezičnega angleškega slovarja *Cambridge Dictionary* (posamezna časovna enota telesne vadbe).

Angleški ustreznik	Število pojavitev
exercise/exercising	54
training	34
workout	7
practice/practicing	5
physical activity	5
exercise program	2
training program	2
exercise classes	2
workout program	1
exercise training	1

TABELA 10: Angleški ustrezniki termina *vadba* v strokovni rabi

Škof in sodelavci jasno zamejijo pomena angleških samostalnikov *exercise* in *training* prav z namenom razjasniti vse pomene samostalnika *vadba* v kineziološki terminologiji. Angleški termin *exercise* naj bi se pomensko prekrival s terminoma *telesna aktivnost* in *vadba*, angleški termin *training*, ki mu v oklepaju dodajajo pridevnik *athletic*, pa s terminoma (*športna*) *vadba* in (*športni*) *trening*, pri čemer je *trening* tako sinonim za *vadbo* kot tudi podpomenka za del procesa športne vadbe (Škof idr. 2019: 37). Pistotnik s sodelavci pa poudari, da je treba športni trening razumeti kot športno specifičen in ciljno usmerjen, športno vadbo pa kot delo na gibalnem razvoju na splošno (Pistotnik idr. 2015: 120).

V slovarju *The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine* je termin *exercise* definiran kot »človeško gibanje in telesne dejavnosti, ki vključujejo predvsem večje mišične skupine in ne zelo specifičnih, relativno preprostih gibov manjših mišičnih skupin«. V *Dictionary of Sport and Exercise Science* pa beremo, da je *exercise* »telesna ali duševna aktivnost, še posebej aktivna uporaba mišic, ki je sredstvo za ohranjanje zdravja in telesne pripravljenosti, popravljanje deformacije ali krepitev dela telesa«, pa tudi »posebno gibanje ali dejanje, ki je namenoma usmerjeno k uporabi in kreptvi mišic«. Definicija gesla *telesna vaja/telesna vadba*, ki ga prepoznavamo kot najbližji ustreznik v *Športnem terminološkem slovarju*, se ne osredotoča toliko

na uporabo mišic, saj naj bi termin označeval »vsako telesno gibanje, katerega temeljni namen je, da pozitivno učinkuje na organizem« (Kristan 2012: 224). S tem je Kristanova definicija bliže tisti iz splošnega slovarja *Cambridge Dictionary* (»telesna dejavnost, ki se je lotevamo s ciljem doseganja telesne moči in zdravja«). Pri Kristanu sicer najdemo tudi geslo *vadba* (»glagolnik od vaditi, s sistematičnim ponavljanjem gibov, dejanj prizadevati si postati sposoben čim hitreje, bolje opravljati kako dejanje, dejavnost«; prav tam 239) in *vaja* (»1. gib ali skupek gibov, ki se izvajajo z določenim namenom; 2. skupek gibov, ki jih športnik vadi z namenom, da z njim nastopi na tekmovanju, npr. vaja na drogu, prosta vaja«; prav tam 240).

V angleških terminoloških slovarjih je termin *training* definiran v zvezi s terminom *exercise* in ožje kot slednji. Slovar *A Dictionary of Sports Studies* podaja kot njegov sinonim *conditioning* ter naslednjo definicijo: »režim vaj, ki je oblikovan tako, da spodbuja strukturne in funkcionalne spremembe v telesu, ki izboljšujejo posameznikovo uspešnost (*performance*)«. *The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine* ponuja podobno definicijo termina: »vadbni program (*exercise programme*), ki je oblikovan tako, da lajša učenje veščin, izboljša telesno pripravljenost (*physical fitness*) in pripravi športnika na določeno tekmovanje«. V *Športnem terminološkem slovarju* je *trening* označen kot prevzeta beseda (»angl. *training*, vzgajanje, šolanje, izobraževanje, urjenje, vežbanje, vadba«; Kristan 2012: 231), geslo pa nas napotuje na *športno treniranje* kot primernejši termin, ki pomeni »organizirano sistematično urjenje športnikov za tekmovanje v kaki športni panogi v selekcijskem tekmovalnem športu« (prav tam 210), kar v glavnem ustreza zgornjim definicijam termina *training* v angleščini. Kot sinonim Kristan navaja še termin *športna vadba*, vendar z opozorilom, da je slednja »pogostejša v športni vzgoji, razvedrilnem ter terapevtskem in rehabilitacijskem športu« (prav tam). *Športna vadba* je pri njem sicer natančneje definirana kot »sistematično ukvarjanje s kako športno dejavnostjo za doseganje temeljnega namena konkretne pojavnne oblike športa [...] in za zadovoljevanje osebnega motiva za takšno ukvarjanje« (prav tam 206–207).

Pri pregledu angleških ustreznikov samostalnika *trening*, ki jih uporabljajo slovenski strokovnjaki v zajetem vzorcu besedil, smo v skladu s pričakovanji ugotovili, da se slovenski termin *trening*, katerega pomen je lahko tudi ožji od *vadbe*, v angleščino ne prevaja kot *exercise*, pač pa kot *training* (37) in *training session* (5), enkrat samkrat pa tudi kot *practice*, *practicing* ali *workout*. Ustreznik *training session* nas opominja, da beseda *trening* nosi tudi pomen *vadbene enote* (Pistotnik idr. 2015: 71).

Termin	Angleški ustreznik	Število pojavitev
trening	training	37
	training session	5
	practicing	1
	practice	1
	workout	1

TABELA 11: Angleški ustrezniki termina *trening* v strokovni rabi

Zunaj kineziološke terminologije, tj. v splošni rabi, opazamo, da se samostalnik *vadba*, ki je v korpusu navzoč s 71.180 pojavitvami, pojavlja manj pogosto kot *trening* s 113.992 zadetki, kar je v nasprotju s strokovno rabo teh samostalnikov. V našem vzorcu strokovnih besedil se namreč *vadba* pojavi 113-krat, *trening* pa le 45-krat. Prevlada samostalnika *vadba* v terminologiji je verjetno tako posledica skrbi kineziologov za prevlado terminov domačega izvora, kot tudi odraz dejstva, da podeljuje strokovna raba poimenovanjema pomensko razliko, ki je splošna raba ne pozna.

4 ZAKLJUČEK

Najpogostejši termini s pridevnikom *telesni* v kineziološki terminologiji so *telesna vadba*, *telesna dejavnost*, *telesna pripravljenost* in *telesna aktivnost*. Pri slovenskih ustreznikih angleškega termina *physical activity* ugotavljamo, da daje splošna raba prednost zvezi *telesna aktivnost*, strokovna raba pa terminu *telesna dejavnost*. Prav tako se v splošni rabi pojavlja zveza s pridevnikom *fizični* (*fizična aktivnost*), ki ga v strokovni rabi ne zasledimo. Termin *telesna pripravljenost* se

pojavi večinoma kot ustreznik angleškega termina *physical fitness*, trikrat manj pogosto pa tudi kot ustreznik termina *physical condition*. Strokovnjaki predlagajo kot morebiti bolj točen slovenski ustreznik termina *physical fitness* tudi termin *telesna zmogljivost*. Uveljavljeni termin *telesna pripravljenost* je tudi v splošni rabi najpogostejši ustreznik angleškega termina *physical fitness*, ima pa v splošni rabi precej sinonimov, kot sta *fizična kondicija* in *telesna kondicija*, ki jih v kineziološki terminologiji ne zasledimo. Termin (*telesna*) *vadba* se precej enoznačno prekriva z angleškim terminom (*physical*) *exercise*. Sklenemo lahko, da splošna raba ohranja tujeizvorno izrazje, medtem ko strokovna raba prevzete termine sloveni. V skladu s pričakovanji so v splošni rabi tudi poimenovanja, ki jih strokovnjaki zavračajo kot premalo jasna.

V sklepu naj opozorimo še na metodološke pomanjkljivosti naše raziskave. Pri korpusni analizi splošne slovenščine bi bilo ustrežnejše uporabiti referenčni korpus, s čimer bi bila naša analiza kineziološke terminologije v strokovni in splošni rabi bolj veljavna, tako pa so naše ugotovitve v zvezi s splošno rabo omejene na spletno slovenščino. Pridobljeni podatki za terminološko in splošno rabo bi bili tudi veliko bolj primerljivi, če bi zajeti vzorec strokovnih besedil uporabili kot korpus ter upoštevali vsako pojavljanje termina, medtem ko smo se sami osredotočili na število različnih angleških ustreznikov. Analiza strokovne rabe terminov in njihovih angleških ustreznikov pa bi morda morala potekati tudi ločeno po obeh posameznih revijah, ki sta nam služili kot podatkovna baza, saj v reviji *Šport* objavljajo slovenski avtorji in so izvlečki v glavnem naknadno prevedeni v angleščino s strani avtorjev samih, medtem ko v reviji *Kinesiologia Slovenica* objavljajo svoje raziskave v glavnem tuji avtorji, ki svojih izvlečkov ne prevedejo v slovenščino sami. Kljub temu, da se prevodu izvlečkov v slovenščino v tej reviji ne posveča veliko pozornosti, ker se računa na v glavnem neslovensko bralstvo, bi bilo smiselno v prihodnosti zaradi skrbi za slovensko terminologijo posebno pozornost nameniti tudi ustreznosti prevodov strokovnih besedil.

BIBLIOGRAFIJA

- Atelšek, Simon, Fajfar, Tanja, Jemec Tomazin, Mateja, Trojar, Mitja, Žagar Karer, Mojca. 2017. Telesna pripravljenost. V: *Terminologišče, Terminološka svetovalnica*. Na spletu: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/node/92192> (1. 2. 2023).
- Cambridge Dictionary*. Na spletu: dictionary.cambridge.org (2. 9. 2022).
- Čuk, Ivan. 2014. Telesna kultura ali šport? *Šport*, 62/1–2. 17–21.
- Dictionary of Sport and Exercise Science*. London: A & C Black Publishers. Na spletu: www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199213818.001.0001/acref-9780199213818;jsessionid=F7CCBF51CBFF7D97DC1A53FEC6E46DC3 (24. 2. 2023).
- Dobovšek Sethna, Jelisava. 2007. Prenos terminologije in jezikovno načrtovanje – primeri iz Japonske in Slovenije. V: I. Orel (ur.). *Metode in vrsti: Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. Obdobja 24. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 711–720.
- Erjavec, Tomaž, Fišer, Darja, Ljubešić, Nikola, Ferme, Marko, Borovič, Mladen, Boškovič, Borko, Ojsteršek, Milan, Hrovat, Goran. 2019. *Corpus of academic Slovene KAS 1.0*. HDL: <http://hdl.handle.net/11356/1244>
- Evropska listina o športu*. Na spletu: www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/143/sport (12. 11. 2022).
- Felber, Helmut. 1984. *Terminology manual*. Pariz: Unesco, International Information Centre for Terminology.
- Hoffman, Shirly J. 2009. *Introduction to kinesiology: studying physical activity*. Champaign: Human Kinetics.
- Humar, Marjeta. 2009. Sinonimija v slovenskih terminoloških slovarjih. V: N. Ledinek, M. Žagar Karer, M. Humar (ur.). *Terminologija in sodobna terminografija*. Ljubljana: Založba ZRC. 75–96. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610503255>
- Kinesiologia slovenica: revija Fakultete za šport*. 2018–2021: 25–27. Na spletu: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-3H28FQVG>.
- Kristan, Silvo. 2012. Športni terminološki slovar: Delovni izvod za širšo strokovno razpravo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- N’Ghallchobhair, Fidelma. 2010. The European Association for Terminology (EAFT). V: N. Ledinek, M. Žagar Karer, M. Humar (ur.). *Terminologija in sodobna terminografija*. Ljubljana: Založba ZRC. 13–16. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610503255>
- Pistotnik, Borut. 2015. *Osnove gibanja v športu: osnove gibalne izobrazbe*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Pišot, Rado. 2004. Vloga in pomen gibalne/športne dejavnosti v šolskem obdobju. *Zdrava šola* 1: 24–27.
- SLOfit*. Na spletu: www.slofit.org/slovar (1. 12. 2022).
- Slovar telesne kulture*. Na spletu: www.termania.net/slovarji/295/Slovar_telesne_kulture (12. 9. 2022).
- Slovenski pravopis*. 2001. Ljubljana: Založba ZRC.

Škof, Branko, Auersperger, Irena, Drakslar, Jure, Fajon, Miha, Kaluža, Tadej, Kevo, Vladimir, Rotovnik-Kozjek, Nada, Lipovšek, Severin, Sobočan, Gregor, Šibila, Marko. 2019. *Nacrtovanje športne vadbe*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa. 2019–2022: 67–70.

The Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine. Na spletu: www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780198568506.001.0001/acref-9780198568506;jsessionid=5452D7B42E3CD464CD2E00E345BD98D0 (22. 2. 2023).

Tomlinson, Alan. 2010. *A Dictionary of Sports Studies*. Oxford: Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/acref/9780199213818.001.0001>

Tremblay, Mark S., Aubert, Salomé, Barnes, Joel D., Carson, Valerie, Latimer-Cheung, Amy E., Chastin, Sebastien F. M., Altenburg, Teatske M., Chinapaw, Mai J., M. 2017. Sedentary Behavior Research Network (SBRN) – Terminology Consensus Project process and outcome. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12966-017-0525-8>

Zakon o športu (ZŠpo-1). 2017. *Uradni list RS*, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22 – ZDeb. Na spletu: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853>.

Žagar Karer, Mojca. 2018. Upoštevanje terminoloških načel v terminografski praksi. *Slavistična revija*, 66/ 2. 235–249.

Žele, Andreja. 2010. Pomenotvorne zmožnosti z vidika de/terminologizacije (v slovenščini). V: N. Ledinek, M. Žagar Karer, M. Humar (ur.). *Terminologija in sodobna terminografija*. Ljubljana: Založba ZRC. 125–140. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610503255>

Prispelo decembra 2022, sprejeto marca 2023.

Received December 2022, accepted March 2023.

ZAHVALE

Avtorja se zahvaljujeva anonimnima recenzentoma ter Urški Kamenšek za koristne pripombe in predloge.

POVZETEK

NAJPOGOSTEJŠI TERMINI S PRIDEVNIKOM *TELESNI* V SLOVENSKI KINEZILOŠKI TERMINOLOGIJ
IN NJIHOVI ANGLEŠKI USTREZNIKI

Pridevnik *telesni* se v kineziološki terminologiji najpogosteje pojavlja v terminih *telesna vadba*, *telesna dejavnost*, *telesna pripravljenost*, *telesna aktivnost* in *telesna zmogljivost*. Za nekatere od teh terminov bi lahko na podlagi njihovega prevajanja v angleščino v besedilih slovenskih kineziologov sklepali, da so sinonimi. To velja tako za termina

telesna pripravljenost in *telesna zmogljivost*, ki se oba prevajata kot *physical fitness*, kot tudi za termina *telesna dejavnost* in *telesna aktivnost*, ki ustrežata angleškemu terminu *physical activity*, sinonim za zadnja dva pa bi lahko predstavljal celo termin (*telesna vadba*), ki se sicer večinoma prevaja kot (*physical*) *exercise*, občasno pa tudi kot *physical activity*. Razmerja med temi pojmi smo preverjali tako, da smo v uporabljenem vzorcu strokovnih in znanstvenih člankov raziskali še ostale slovenske ustreznike za termine *physical activity*, *fitness* in *exercise*.

V zvezi s slovenskimi termini, ki so v rabi za pojem *physical activity*, smo kot najpogostejše in ustrezne identificirali *telesno dejavnost*, ki je zdaleč najbolj uveljavljeni termin, in *telesno aktivnost*, pa tudi *gibalno dejavnost* in *gibalno aktivnost*. Sami sicer zaradi večje pojmovne jasnosti za ta pojem predlagamo besedno zvezo *gibalna aktivnost* (ali *gibalna dejavnost*). V splošni rabi znotraj spletne slovenščine ima izmed omenjenih poimenovanj najvišjo frekvenco *telesna aktivnost*, drugo najpogostejše je *telesna dejavnost*, tretje najpogostejše pa je *fizična aktivnost*, ki se v kineziološki terminologiji ne pojavlja.

Samostalnik *fitness* se je v kinezioloških besedilih prevajal ne samo kot *telesna pripravljenost*, pač pa, izjemoma, tudi kot (*telesni*) *fitnes*, *telesna priprava*, *splošna kondicijska priprava*, *kondicija* in *vzdržljivost*. V zvezi s sinonimoma *telesna pripravljenost* in *telesna zmogljivost* ugotavljamo, da je prvi tako v terminološki kot splošni rabi bolj razširjen. V splošni rabi so kot pogosto rabljeni sinonimi za termin *telesna pripravljenost* navzoči *fizična pripravljenost*, *fizična kondicija* in *telesna kondicija*, vendar pa strokovnjaki odsvetujejo rabo besede *kondicija*, pridevnika *fizični* pa ne uporabljajo. Predlagamo, da se kot slovenski ustreznik termina *physical fitness* v kineziologiji uporablja *telesna zmogljivost*, *telesna pripravljenost* pa kot ustreznik angleškega termina *physical condition*, na podlagi razlage termina *telesna zmogljivost* na spletišču *SLOfit* Fakultete za šport Univerze v Ljubljani, ki ta pojem razlaga kot kombinacijo telesne pripravljenosti in telesne sestave.

Samostalnik *exercise* se v strokovni literaturi ni prevajal samo kot (*telesna*) *vadba*, ampak tudi s samostalnikoma *napor* in *vaja*. Slovenski kineziologi prevajajo samostalnik *vadba* resda najpogosteje kot *exercise*, vendar pa tudi kot *training*, *workout*, *practice* in *physical activity*, medtem ko slovenski termin *trening* navadno prevajajo kot *training* ali *training session*. *Vadba* in *trening* sta povezana termina, in sicer *trening* označuje del procesa športne vadbe. Zdi se, da v splošni rabi tega razlikovanja med besedama ni, saj se *trening* v korpusu spletne slovenščine pojavlja pogosteje kot *vadba*, medtem ko je v terminološki rabi razmerje obrnjeno v prid slednje.

THE MOST FREQUENT TERMS WITH THE ADJECTIVE TELESNI IN THE SLOVENIAN KINESIOLOGICAL TERMINOLOGY AND THEIR ENGLISH EQUIVALENTS

In Slovenian kinesiological terminology, the adjective *telesni* most often appears in terms *telesna vadba*, *telesna dejavnost*, *telesna pripravljenost*, *telesna aktivnost* and *telesna zmogljivost*. For some of these terms it could be inferred that they are synonyms, based

on their translation into English in the texts by Slovenian kinesiologists. This applies both to the terms *telesna pripravljcnost* and *telesna zmogljivost*, both of which were translated as *physical fitness*, as well as to the terms *telesna dejavnost* and *telesna aktivnost*, which correspond to the English term *physical activity*. The term (*telesna*) *vadba*, mostly translated as (*physical*) *exercise*, was occasionally also translated as *physical activity*. We examined the semantic differences between these terms by checking the other Slovenian equivalents for the phrase *physical activity* and the nouns *fitness* and *exercise* in our sample of professional and scientific texts in the field of kinesiology. Among the Slovenian terms that refer to the meaning of the English term *physical activity*, we identified, beside *telesna dejavnost*, which appears to be by far the most established, and *telesna aktivnost*, also the terms *gibalna dejavnost* and *gibalna aktivnost* as those that carry the same meaning and tend to be used most often. We propose that the term *gibalna aktivnost* (or *gibalna dejavnost*) should be used for this concept, for the purpose of greater terminological clarity. In the lay use of these terms in online texts, *telesna aktivnost* had the highest frequency and *telesna dejavnost* was the second most common term in the general usage, followed by *fizična aktivnost*, which was not used in kinesiological terminology.

In kinesiological texts, the noun *fitness* was translated not only as *telesna pripravljcnost*, but also, exceptionally, as (*telesni*) *fitnes*, *telesna priprava*, *splošna kondicijska priprava*, *kondicija* and *vzdržljivost*. Regarding the synonyms *telesna pripravljcnost* and *telesna zmogljivost*, we noted that the former is more widespread, in both the terminological and general usage. In the general web-used Slovenian, the phrases *fizična pripravljcnost*, *fizična kondicija* and *telesna kondicija* are all present as common synonyms, while experts advise against using the noun *kondicija* and also avoid using the adjective *fizični*. We suggest that the term *telesna zmogljivost* should be used as the Slovenian equivalent of the term *physical fitness*, and *telesna pripravljcnost* as the term corresponding to *physical condition*, based on the definition of the term *telesna zmogljivost* on the *SLOfit* website (Faculty of Sports, University of Ljubljana), which explains this concept as a combination of physical condition and body composition.

In addition to translating the noun *exercise* as (*telesna*) *vadba*, Slovenian kinesiologists also employed the nouns *napor* and *vaja* as the equivalents of this English term. Although they translated the Slovenian noun *vadba* most frequently as *exercise*, the other terms they used as English equivalents were *training*, *workout*, *practice* and *physical activity*, while the term *trening* was usually translated into English as either *training* or *training session*. The terms *vadba* and *trening* are closely interconnected; *trening* may be considered to be a hyponym of the term *vadba*. It seems that this semantic distinction does not apply to the general use of these terms in online texts, where the noun *trening* appears more often than *vadba*, in contrast to the data for kinesiological terminology.